

ODGOVORNOST NOVINARA

ODGOVORNOST NOVINARA

- ▶ Novinar je, pre svega, odgovoran svojim čitaocima, slušaocima i gledaocima. Tu odgovornost ne sme da podredi interesima pojedinaca ili grupa, a posebno interesima izdavača i političkim interesima - vlasti i drugih državnih organa – rečenice su kojima počinje ovaj odeljak Kodeksa, inače najobimniji, jer reguliše nekoliko oblasti u kojima novinar mora pokazati posebnu odgovornost.
- ▶ Bavićemo se sledećim:
 - ▶ Pretpostavkom nevinosti
 - ▶ Izveštavanjem o deci -žrtvama
 - ▶ Kulturom i etikom javne reči
 - ▶ Skrivenim oglašavanjem

Pretpostavka nevinosti

- ▶ "Novinar je dužan da poštuje pravilo pretpostavke nevinosti i ne sme nikoga proglasiti krivim do izricanja sudske presude", tačka je Kodeksa koja je najčešće kršena u dnevnim novnama, prema rezultatima monitoringa Saveta za štampu
- ▶ Čak i da osumnjičeni prizna krivicu, novinari su dužni da štite njegov identitet i privatnost.

Pretpostavka nevinosti

- ▶ Zaštita identiteta i privatnosti podrazumeva ne samo objavljivanje inicijala umesto imena i prezimena, već i da tekstovi ne smeju da sadrže ništa što može da ukaže ko je osumnjičeni.
- ▶ Dakle, bez adrese, fotografija kuće stana, ulice..., imena članova porodice, komšija, rođaka, prijatelja, to gde radi ili u kakvom je bračnom statusu...
- ▶ A u medijima imamo sve to pa i više od toga, poput "ovo je fotografija ubice....", "pogledajte monstruma", "ovo dete je ostalo bez majke...", "s ove terase je monstrum bacio ženu..." sa sve strelicom koja označava mesto zločina i time jasno pokazuje kako je lako otkriti ko je žrtva, čak iako ime nije navedeno.

Primer: Pretpostavka nevinosti

- ▶ Mada je pretpostavka nevinosti najčešće kršena tačka Kodeksa novinara Srbije u dnevnim novinama s nacionalnom pokrivenošću, veoma mali broj onih kojima je to pravo povređeno se obraća Savetu za štampu
- ▶ U našem primeru je reč o tekstu o temi od javnog interesa, koja nije obrađena na pravi način.
- ▶ Raspravljajući o dva teksta, kojima su prekršene i sve odredbe poglavlja Istinitost izveštavanja, pošto su dnevne novine, bez ikakvih dokaza, otužile bivšeg čelnika jedne banke za primanje stotina hiljada evra mita, članovi Komisije su raspravom iskristalisali i to kako bi trebalo shvata evra atiti pretpostavku nevinosti.

Primer: Pretpostavka nevinosti

- ▶ Uz odgovor na ovu žalbu, list je dostavio rešenje suda po kojem se ne može govoriti o povredi prava na pretpostavku nevinosti kada krivični postupak nije pokrenut
- ▶ Deo članova Komisije bio je sličnog stava - da se o kršenju pretpostavke nevinosti može govoriti samo kada je reč o osobi protiv koje se vodi krivični ili prekršajni postupak, dok u ostalim slučajevima može biti povređena samo istinitost izveštavanja, tačnije odredba koja zabranjuje iznošenje neosnovanih optužbi, kleveta i glasina.

Primer: Pretpostavka nevinosti

- ▶ Ipak, većina je bila mišljenja da tumačenje mora biti šire, odnosno da pomenuta odredba mora da zaštiti ljude o kojima se piše od objavljivanja potpuno neosnovanih optužbi za konkretna krivična dela, bez obzira da li se protiv njih vodi postupak.
- ▶ Ova odredba ne bi se, po oceni Komisije, mogla primeniti u slučaju iznošenja vrednosnih sudova. Dakle, kada neko za nekoga kaže, recimo, da je „lopov“, „prevarant“
- ▶ Ali, kada je reč o konkretnim tvrdnjama – bankaru se pripisuje uzimanje konkretnih novčanih iznosa za navodna konkretna protivzakonita dela - onda oštećenima ne bi trebalo uskratiti ovu vrstu zaštite samo zato što nisu zvanično osumnjičeni ili okrivljeni.

Primer: Pretpostavka nevinosti

- ▶ Pročitajte:
- ▶ Žalbu
- ▶ Odluku Komisije za žalbe
- ▶ Zapisnik sa sednice Komisije
- ▶ Prateće dokumente
- ▶ <http://www.zalbe.rs/zalba/3367>

Izveštavanje o deci

- ▶ Novine i portali dostupni su i deci, te je novinaru zabranjeno da koristi neprimerene, uznemiravajuće, pornografske i sve druge sadržaje koji mogu imati štetan uticaj na decu.
- ▶ Među slučajevima o kojima je odlučivala Komisija za žalbe bio je jedan koji je izazvao dosta polemika – fotografija mrtvog maloletnika u kovčegu.

Izveštavanje o deci

- ▶ Objavljivanje na naslovnoj strani fotografije mrtvog maloletnika, koju su redakciji dali njegovi roditelji, tvrdeći da je to dokaz da je njihovo dete ubijeno, ocenjena je kao neprimereno uznemiravanje dece, koje ne doprinosi javnom interesu.

Primer: Izveštavanje o deci

- ▶ Jedna tragedija bila je povod za opširne i ozbiljne rasprave u novinarskim krugovima - da li je objavljivanje fotografije mrtvog maloletnika na naslovnoj strani dnevnih novina opravdano, iako je to učinjeno uz saglasnost porodice.
- ▶ Da li prvenstvo ima to da ne treba objavljivati uznemirujuće sadržaje sa štetnim uticajem na decu i da treba čuvati dostojanstvo žrtve, ili prednost treba dati javnom interesu i pokušaju utvrđivanja istine, što je tražila i sama porodica maloletnika.

Primer: Izveštavanje o deci

- ▶ Žalbu Savetu za štampu podnela je organizacija koja se bavi pravima deteta, uz navođenje da potpuno razumeju bol roditelja koji su smatrali da time čine za svog mrtvog sina da istina bude što pre utvrđena, ali da smatraju da je postupak uredništva žestok pokušaj manipulacija kojima se krši Kodeks.
- ▶ Komisija je ocenila da se objavljivanje na naslovnoj strani i bez ikakvog upozorenja fotografije koje izaziva šok, u ovom slučaju ne može opravdati javnim interesom, odnosno željom redakcije da dokaže da je mladić ubijen i da nadležni organi ne rade dobro svoj posao.
- ▶ Prema oceni većine članova Komisije, za tako dramatičnim činom nije bilo razloga, jer fotografija zapravo dokazuje ono što niko ni ne spori – da je mladić užasno pretučen.

Primer: Izveštavanje o deci

- ▶ Takođe, fotografiju ne prati nikakva ozbiljnija analiza događaja, razgovori sa nadležnim organima ili bilo šta iz čega bi se moglo zaključiti da državni organi ne rade dobro svoj posao, već se to zaključuje samo iz delova obdukcionog zapisnika i tvrdnje oca dečaka da će slučaj biti zataškan.
- ▶ Objavljivanje fotografije bilo bi razumljivo da je list prethodno iskoristio sva druga sredstva da ukaže na problem, što se u ovom slučaju nije desilo.
- ▶ Dakle, list je prekršio tačku 4 odeljka Odgovornost novinara, koja novinarima zabranjuje da „koriste neprimerene, uznemiravajuće, pornografske i druge sadržaje koji mogu imati štetan uticaj na decu“, “.

Primer: Izveštavanje o deci

- ▶ Pročitajte:
- ▶ Žalbu
- ▶ Odluku Komisije za žalbe
- ▶ Zapisnik sa sednice Komisije
- ▶ Prateće dokumente
- ▶ <http://www.zalbe.rs/zalba/1028>

Primer 2: Izveštavanje o deci

- ▶ Tačka 5 istog poglavlja takođe se odnosi na zaštitu dece. Po njoj, „novinar je dužan da poštuje i štiti prava i dostojanstvo dece, žrtava zločina, osoba sa hendikepom i drugih ugroženih grupa“,
- ▶ A kako to u realnosti zna da bude suprotno i surovo videlo se i na primeru silovanja i ubistva trogodišnje devojčice,
- ▶ Više dnevnih novina objavilo je brojne, veoma uznemirujuće detalje o stanju tela ubijenog i silovanog deteta, okolnostima zločina, navodnom mentalnom stanju osumnjičenog.

Primer 2: Izveštavanje o deci

- ▶ Članovi komisije bili su jednoglasni u oceni da postoji nesumnji javni interes, ali da objavljivanje morbidnih detalja o načinu ubistva i stanju tela, ni na koji način ne doprinosi boljem informisanju čitalaca, a vređa dostojanstvo i integritet žrtve, nanosi dodatni bol njenoj porodici i uznemirava čitaoce, uključujući i maloletnike, kojima su novine dostupne,
- ▶ Osim što nisu imali nimalo skrupula, mediji su, ispostavilo se, i lagali. Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti pokrenuo je nadzor u MUP-u zbog "curenja" informacija u ovom slučaju.
- ▶ Nadzor je pokazao da u medijima objavljeni najdelikatniji, izuzetno mučni navodi, - izjave okrivljenog o načinu izvršenja krivičnog dela i, prikivanja tela žrtve, te o navodnoj sadržini obdukcionog nalaza ili psihijatrijskog veštačenja, nemaju osnov u službenoj dokumentaciji organa.

Primer 2: Izveštavanje o deci

- ▶ Pročitajte:
- ▶ Žalbu
- ▶ Odluku Komisije za žalbe
- ▶ Zapisnik sa sednice Komisije
- ▶ Prateće dokumente
- ▶ <http://www.zalbe.rs/zalba/2275>

NEZAVISNE DNEVNE NOVINE
INFORMER VESTI HRONIKA SVET SPORT ŽENA ZABAVA DŽE

18:17 HRONIKA 13 Informer | 12. 07. 2016. f t

MONSTRUM BEZ TRUNKE KAJANJA OPISAO KAKO JE ZVERSKI UBIO ANĐU (3): Silovao sam je i tukao sve dok nije izdahнула!

Vladica Rajković (28) na saslušanju hladnokrvno ispričao detalje svog monstruoznog zločina: Anđelina je vrištala, a ja sam je tukao pesnicama i kamenom dok nije umrla. Ni sam ne znam zašto sam to uradio, bio sam u ludilu

Vladica Rajković (28) iz Vratarnice iz Zaječara, monstrum koji je u subotu uveče silovao i zverski ubio trogodišnju Anđelinu Stefanović, u policiji je hladnokrvno i bez trunke kajanja opisao sve detalje svog stravičnog zločina.

Vladica je priznao da je Anđelinu na prevaru odveo sa rođendana svoje brataniče, a zatim se pored seoskog puta krvnički izživljavao nad njom, silovao je, a na kraju ubio pesnicama i kamenom. Obdukcija je pokazala da je davošica umrla u izjivim mukama, pošto joj je monstrum smekao glavu i popunao utrobu.

Kultura i etika javne reči

- ▶ Da novinar treba da neguje kulturu i etiku javne reči je nešto što bi trebalo da se podrazumeva, ali što, nažalost, nikako nije uvek i svugde ispoštovano.
- ▶ Novinar mora i da poštuje pravo na odgovor, izvinjenje i ispravku, koja mora biti blagovremeno objavljena.
- ▶ To podrazumeva da i ako su nehotice nešto netačno objavili, mediji moraju da objave i ispravku. A to znači i da svako, bez obzira kakva su mu ubeđenja i stavovi, ima pravo na odgovor, odnosno da mu taj odgovor bude objavljen u skladu sa Zakonom i Kodeksom. I naravno, ukoliko u samom odgovoru nema kršenja Zakona ili Kodeksa.

Objavljivanje komercijalnih sadržaja

- ▶ Ovaj odeljak reguliše i objavljivanje komercijalnih sadržaja, odnosno zabranjuje plasiranje istih u novinarskoj formi bez jasnog naznačavanja o čemu je reč, što je u medijima postala stalna praksa.
- ▶ Zabranjeno je plasiranje u novinarskoj formi i političke propaganda, ispod čega se ne stavlja potpis. E, to se tek ne poštuje, kao ni to da treba biti pažljiv prilikom prenošenja saopštenja, PR tekstova...

Primer: Skriveno oglašavanje

- ▶ Sada dolazimo i do reklamiranja. Tekstovi kojima se neko i nešto reklamira u novinskoj formi preplavili su medije i postali značajan faktor finansiranja i opstanka istih.
- ▶ Međutim, reklame u većini medija i slučajeva plasirane su tako da izgledaju kao običan novinski tekst jer nigde nije naznačeno da je reč o komercijalnom tekstu, što je ozbiljan prekršaj Kodeksa novinara Srbije.
- ▶ Uglavnom, ili uz te tekstove nema ničega što ukazuje na reklamu ili stoje samo sitni brojevi od nekoliko cifara, što označava šifru pod kojom je medij taj oglasni prostor prodao klijentu.

Primer: Skriveno oglašavanje

- ▶ Međutim, čitaoci nisu dužni da znaju, a uglavnom ni ne znaju, da to znači da je u pitanju komercijalni tekst. Ovakvih slučajeva je na stotine, utvrđeno je tokom monitoringa dnevnih novina, a samo jednom su podnete žalbe i to na nekoliko tekstova s portala, što je učinila jedna fondacija.
- ▶ Tekst o turističkom aranžmanu s cenom i u naslovu, u kome je detaljno navedena ponuda agencije uz direktan link ka njenom sajtu, ne sadrži nikakve oznake da je to promotivni sadržaj.
- ▶ Advokat portala u odgovoru na žalbu naveo je da to nije komercijalno oglašavanje, nego promotivna aktivnost, koja je dozvoljena i Zakonom i Kodeksom. Istakao je da je, nakon prijema žalbe, izdavač medija proverio i utvrdio da su i fotografije i tekst označeni sa promo.

Primer: Skriveno oglašavanje

- ▶ A Komisija je zaključila da sporni tekst nije bio označen sa promo u trenutku kada je žalba podneta, a nesumnjivo je da nije novinski, već je reč o komercijalnom oglašavanju, verovatno plaćenom oglasu turističke agencije, što čitaocima nije jasno predočeno.
- ▶ Zbog toga je Komisija zaključila da je prekršen Kodeks novinara Srbije, kao i Smernica za primenu Kodeksa u onlajn okruženju koja se odnosi na prikriveno oglašavanje, a prema kojoj svaki oblik komercijalnog oglašavanja i političke propagande mora jasno biti razdvojen od novinarskog i korisnički stvorenog sadržaja.
- ▶ Prilikom razdvajanja mora se voditi računa o nivou medijske i digitalne pismenosti korisnika. Promotivni sadržaji se označavaju korišćenjem oznake prepoznatljivosti u skladu s propisima i samoregulatornim instrumentima koji uređuju oglašavanje, kao što su: „plaćeni prostor“, „oglasna poruka“, „promotivni sadržaj“, „advertorijal“ i slično.

Primer: Skriveno oglašavanje

- ▶ Pročitajte:
- ▶ Žalbu
- ▶ Odluku Komisije za žalbe
- ▶ Zapisnik sa sednice Komisije
- ▶ Prateće dokumente
- ▶ <http://zalbe.rs/zalba/4465>

The screenshot shows a webpage from Zena Lifestyle. The main article is titled "Odmor na Kritu za 299 evra!". The text describes an exclusive offer for a holiday in Krit, mentioning a high rating from guests and a promotional catalog from "Fibula travel". The article is dated 18.02.2019, 11:00. Below the text is a photo of a street scene in Hanja Krit with the text "HANJA KRIT Harmonija, kultura, peščane plaže...". At the bottom of the article is a promotional banner for FIBULA AIR TRAVEL, featuring the text "RETIMNO KRIT Harmonija, kultura, peščane plaže...".

ODGOVORNOST NOVINARA

- ▶ Obuka koristi najznačajnije odluke Komisije za žalbe Saveta za štampu u kojima su konstatovani prekršaji tri najviše kršena poglavlja Kodeksa novinara Srbije - Istinitost izveštavanja, Odgovornost novinara i Novinarska pažnja.
- ▶ Koriste se odluke do kojih je Komisija za žalbe jednoglasno došla, ali i one komplikovane, iza kojih stoji kvalifikovana većina od najmanje osam glasova članova Komisije.
- ▶ [Kodeksa novinara Srbije](#)
- ▶ [Smernice za primenu Kodeksa novinara Srbije u onlajn okruženju](#).
- ▶ [Sve odluke](#) Komisije za žalbe o kršenju Poglavlja IV Kodeksa – Odgovornost novinara